

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу Мальцева Дмитра Костянтиновича за темою «Соціально-психологічні засади організації сімейного дозвілля з використанням оздоровчо-рекреаційних технологій», подану до разової спеціалізованої вченої ради Національного університету фізичного виховання і спорту України на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 017 – Фізична культура і спорт

Актуальність дисертаційної роботи. У сучасних умовах в Україні склалася критична ситуація із станом здоров'я населення. Як свідчать дослідження, нижче за середній рівень здоров'я має переважна частина громадян всіх вікових груп (від дошкільнят до пенсіонерів).

У зв'язку з цим, активізація рекреаційно-оздоровчої діяльності населення є вкрай актуальною з огляду на те, що регулярні заняття фізкультурно-оздоровчої спрямованості сприяють підвищенню рівня фізичної роботи здатності й фізичної підготовленості, збільшенню адаптаційних можливостей організму та зміцненню здоров'я.

Як слушно зауважує автор, однією із сфер життєдіяльності, де найбільш плідно можуть вирішуватися завдання збереження здоров'я населення, є сімейне дозвілля. Особливе місце в системі формування здорового способу життя займають оздоровчо-рекреаційні технології, що дозволяє використовувати їх як засіб формування здорового сімейного дозвілля.

Дисертант зазначає, що значною популярністю серед громадян користуються різнопланові оздоровчо-рекреаційні послуги, що надаються спеціалізованими оздоровчими центрами і комплексами (у тому числі – торговельно-розважальними). Автор також наголошує на значній перспективності використання зимових видів рекреації в організації активного дозвілля.

Однак, досліджень, які стосуються соціально-психологічних засад сімейного дозвілля в умовах торговельно-розважальних комплексів виразно

бракує. З огляду на те, що в умовах військового стану в Україні можливості населення щодо відвідування рекреаційних територій (як в Україні, так і за кордоном) глобально зменшилися, для багатьох родин відвідування торговельно-розважальних комплексів часто є чи не єдиною можливістю здійснення рекреаційно-оздоровчої діяльності. Отже, з огляду на вище викладене актуальність дисертаційної роботи Д.К.Мальцева не викликає сумніву.

Мета роботи – науково обґрунтувати соціально-психологічні засади організації активного сімейного дозвілля в умовах розважального центру та апробувати оздоровчо-рекреаційну технологію з використанням зимових видів рекреації, спрямовану на залучення населення до оздоровчо-рекреаційної рухової активності, забезпечення високої якості рекреаційних послуг та досягнення рекреаційного ефекту.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконувалася відповідно до Плану науково-дослідної роботи НУФВСУ на 2016–2020 рр. згідно з темою кафедри здоров'я, фітнесу та рекреації «Теоретико-методологічні засади оздоровчо-рекреаційної рухової активності різних груп населення» (номер держреєстрації 0116U001630) та відповідно до Плану науково-дослідної роботи НУФВСУ на 2021–2025 рр. згідно з темою кафедри здоров'я, фітнесу та рекреації «Теоретичні та технологічні засади оздоровчо-рекреаційної рухової активності та здорового способу життя різних груп населення» (номер держреєстрації 0121U107534).

Роль автора (як співвиконавця теми) полягала в обґрунтуванні, розробці та перевірці ефективності технології оздоровчо-рекреаційних занять в умовах розважального центру, спрямованої на організацію активного сімейного дозвілля, забезпечення високої якості рекреаційних послуг та досягнення рекреаційного ефекту.

Наукова новизна роботи полягає у тому, що:

- вперше науково обґрунтовано оздоровчо-рекреаційну технологію з використанням зимових видів рекреації в умовах розважальних центрів,

спрямовану на організацію активного сімейного відпочинку, в основі якої визначені соціально-психологічні передумови, а структура складається з мети, принципів, етапів (організаційний, практичний, контрольний), завдань до кожного з етапів, очікуваних результатів, форм організації, засобів, критеріїв ефективності;

- вперше визначено соціально-психологічні засади організації оздоровчо-рекреаційних занять в умовах розважальних центрів: встановлено рекреаційні потреби сімей з дітьми, визначено мотиви занять активним дозвіллям загалом та зимовими видами рекреації зокрема, причини, що перешкоджають організації активного сімейного дозвілля, особливості організації активного відпочинку у місцях сімейного дозвілля, переваги та недоліки організації сімейного дозвілля в умовах ТРЦ;

- вперше обґрунтовано та розроблено методику оцінки рівня сімейного благополуччя, яка включає такі параметри: якість сімейного життя, стан здоров'я членів сім'ї, психологічний клімат в сім'ї, рівень соціального благополуччя сім'ї, ступінь задоволеності повсякденним сімейним життям, емоційний фон, ступінь підтримки між членами сім'ї, соціальна активність сім'ї; уточнено поняття, згідно з яким сімейне благополуччя сімей з дітьми в поточний період – це стан сім'ї, що характеризується високим ступенем задоволеності повсякденним сімейним життям й орієнтацією сім'ї на спільне активне дозвілля;

- розширено та доповнено наукові положення про значущість оптимального рівня рухової активності для досягнення рекреаційного ефекту, дістали подальшого розвитку дані про взаємозв'язок між рівнем рухової активності, якістю життя людини та сімейним благополуччям, що дозволило використати їх як чинники залучення населення до ОРРА;

- доповнено теоретичні положення про організацію оздоровчо-рекреаційних занять з використанням зимових видів рекреації, перспективність впровадження різних форм рухової активності на відкритому повітрі та у приміщеннях для організації сімейного дозвілля та активного відпочинку осіб

різних вікових груп, доповнено дані щодо переваг сімей у виборі видів оздоровчо-рекреаційної рухової активності;

– дістали подальшого розвитку дані про провідну роль сім'ї у формуванні позитивного ставлення дітей до рухової активності, установки на систематичні заняття фізичними вправами та активний спосіб життя, про взаємозв'язок між активним сімейним дозвіллям, руховою активністю та благополуччям сім'ї.

У цьому зв'язку можна зазначити, що представлена робота містить нові наукові дані.

Практичне значення роботи дослідження полягає у розробці оздоровчо-рекреаційної технології на основі використання різноманітних форм занять та засобів зимової рекреації в умовах розважальних центрів. Втілення оздоровчо-рекреаційної технології передбачало розробку та запровадження програми на основі використання зимових видів рекреації, а саме фігурного катання на ковзанах, елементів кьорлінгу, засобів спортивної анімації на дозвіллевих локаціях ТРЦ.

Сформульовані в дисертації висновки і пропозиції використано для впровадження в матеріали навчальних дисциплін «Інноваційні технології у рекреації», Національного університету фізичного виховання і спорту України, «Спортивна анімація», в практику роботи Громадської організації «Молодь. Наука. Спорт. Здоровий рух України».

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Усі наукові положення, висновки і рекомендації, які сформульовані у дисертації достатньою мірою обґрунтовані експериментальними даними, відповідають меті та завданням роботи. Ступінь вірогідності отриманих результатів забезпечується тривалістю та кількістю експериментальних досліджень, використанням у роботі сучасних методів, які відповідають вимогам спортивної та наукової метрології, застосуванням адекватного завданням комплексу діагностичної апаратури.

Достовірність отриманих результатів забезпечується адекватністю

методів меті і завданням роботи, достатнім обсягом і репрезентативністю емпіричного матеріалу.

Це забезпечує високий рівень наукової обґрунтованості положень, які розроблені в дисертації.

Характеристика основних положень роботи. Дисертація складається із анотацій українською та англійською мовами, вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних літературних джерел і додатків (обсягом 20 сторінок). Усього використано 236 джерел наукової і спеціальної літератури, 53 з яких відображають результати досліджень зарубіжних фахівців. Загальний обсяг дисертації становить 232 сторінки, з них – 202 основного тексту. Роботу ілюстровано 60 рисунками і 20 таблицями.

У вступі обґрунтовано актуальність роботи, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження, розкрито наукову новизну та практичну значущість отриманих результатів, окреслено особистий внесок автора, наведено дані щодо апробації роботи та впровадження отриманих результатів у практику, зазначено кількість публікацій.

У першому розділі дисертаційної роботи **«Наукові основи організації сімейного дозвілля з використанням засобів оздоровчо-рекреаційної рухової активності»** окреслені сучасні підходи вітчизняних та зарубіжних фахівців до вивчення сімейного дозвілля; розкрита специфіка організації сімейного дозвілля засобами оздоровчо-рекреаційних технологій; визначені місце і значення зимових видів рекреації в організації активного відпочинку населення.

У другому розділі **«Методи та організація дослідження»** представлено опис методів, які використовувалися під час проведення дослідження відповідно до його мети, завдань, об'єкту, предмету. Наведено також опис етапів організації та проведення дослідження.

У третьому розділі **«Особливості залучення населення до рухової активності у процесі сімейного дозвілля»** наведені результати констатувального експерименту, які свідчать про значний інтерес респондентів

до участі у програмах рухової активності на базі розважальних центрів. Для 53,8 % клієнтів головною метою відвідування ТРЦ є організація активного сімейного дозвілля. Для більшості опитуваних важливими під час вибору рекреаційної локації на базі ТРЦ для відвідування є такі чинники, як чистота приміщення, стан і справність інвентарю та приємний досвідчений персонал. Встановлено, що більшість клієнтів ТРЦ частково задоволені (71,6 %) рекреаційними послугами, що надаються. Автор зазначає, що підвищити рівень задоволеності можна на основі розширення додаткових послуг, а саме проведення майстер-класів з навчання та вдосконалення кататися на ковзанах, доступність онлайн-послуг (перегляд розкладу, актуальні дані про завантаженість залу, групи, тренера, кімнати, атракціонів); проведення індивідуальних занять, розважальних програм, наявність ігрових локацій тощо.

Визначено середній бал готовності рекомендувати даний розважальний заклад своїм знайомим, що також свідчить про рівень задоволеності споживачів рекреаційних послуг

Отримані результати анкетування дозволили виявити превалюючі мотиви та інтереси сімей до занять оздоровчо-рекреаційною руховою активністю. На основі відповідей на запитання анкети було проранжовано найбільш привабливі форми активного сімейного дозвілля та визначено причини, які перешкоджають сім'ям брати в них участь. Встановлено про значний інтерес респондентів до участі у програмах рухової активності на основі зимових видів рекреації на базі торгозельно-розважальних центрів.

Шляхом побудови кореляційної матриці встановлено значущі кореляційні зв'язки між показниками поточного стану сім'ї. Між психологічним кліматом у родині та типовим емоційним фоном спостерігався сильний позитивний кореляційний зв'язок. Типовий емоційний фон мав сильні позитивні кореляції з соціальною активністю сім'ї, рівнем соціального благополуччя сім'ї та ступенем задоволеності повсякденним сімейним життям. Встановлено взаємозв'язок рівня оздоровчо-рекреаційної рухової активності та сімейного благополуччя. Так, сім'ї, які взяли участь у опитуванні методом кластерного

аналізу було розподілено на два кластери з середнім та низьким рівнем рухової активності. Такі сім'ї статистично значуще розрізняються за 23 категоріальними показниками.

На основі 43 показників, побудовано Дерево класифікації, яке дозволяє кластеризувати опитаних шляхом визначення відповіді на відповідні питання та поділити опитуваних за рівнем рухової активності, відношенням до зимових видів рекреації, благополуччям сім'ї.

У четвертому розділі «Обґрунтування та розробка змісту технології оздоровчо-рекреаційних занять з використанням зимових видів рекреації, спрямованої на організацію активного сімейного відпочинку» на основі даних констатувального експерименту, враховуючи думку експертів, дисертантом була розроблена, обґрунтована та впроваджена оздоровчо-рекреаційна технологія, побудована на основі використання засобів зимових видів рекреації в умовах ТРЦ.

В основу розробки технології було покладено соціально-психологічні передумови, а саме: збільшення фонду вільного часу населення; розвиток індустрії розваг та відпочинку; підвищення інтересу споживачів до організованого сімейного дозвілля; підвищення якості та рівня життя; урбанізація; зростання культурно-освітнього рівня. Визначено думку експертів щодо переваг та недоліків організації сімейного дозвілля, про додаткові сервіси та послуги, які доцільно пропонувати на рекреаційних локаціях торговельно-розважальних клубів для підвищення якості організації сімейного дозвілля та визначено критерії ефективності оздоровчо-рекреаційної технології організації сімейного дозвілля.

Оздоровчо-рекреаційна технологія включала такі складові: мету, принципи, блоки, форми, засоби (фігурне катання на ковзанах, керлінг, хокей з шайбою, фігурне катання на роликових ковзанах, спортивна анімація), критерії ефективності.

Оцінку ефективності запропонованої оздоровчо-рекреаційної технології на основі використання засобів зимової рекреації було досліджено в процесі

перетворювального педагогічного експерименту, тривалість якого склала шість місяців. В якості критеріїв ефективності були обрані такі показники: рухова активність; сімейне благополуччя; якість життя (фізичний та психічний компонент); взаємозв'язок показників задоволеності сімейним дозвіллям. У перетворювальному педагогічному експерименті, за їх інформованої згоди, брали участь сім'ї (всього 66 сімей), які на попередньому етапі були віднесені до Кластеру 1 (з низьким рівнем рухової активності).

Результати, отримані у ході перетворювального педагогічного експерименту підтвердили, що запропонована оздоровчо-рекреаційна технологія на основі використання засобів зимових видів рекреації в умовах ТРЦ мала позитивний вплив на усі компоненти якості життя сімей з дітьми, особливо їх емоційну сферу. Водночас, вдалося досягти суттєвого збільшення як фізичного, так і психічного компонентів здоров'я. Позитивний результат також відмічено за усіма показниками поточного стану сімейного благополуччя та рівня рухової активності досліджуваного контингенту. Відсоток респондентів, які оцінюють рівень сімейного благополуччя як високий збільшився на 12,1 %, а як добрий – на 10,6 %. Відмічаються сприятливі зміни в організації дозвілля за рахунок збільшення обсягу РА у вихідні та робочі дні.

У п'ятому розділі «Аналіз та узагальнення результатів дослідження» представлені підсумки дисертаційної роботи. У результаті дослідження отримано чотири групи даних, які підтверджують, доповнюють та уточнюють вже існуючі розробки, й абсолютно нові результати дослідження.

У висновках дисертації викладені основні результати роботи, кількісні та якісні показники здобутих результатів.

Повнота викладення матеріалів у роботах, які опубліковані автором. Наукові результати дисертації висвітлені в 11 наукових публікаціях: 5 статей у наукових виданнях з переліку наукових фахових видань України, дві статті у науковому виданні з переліку наукових фахових видань України, яке проіндексоване у базі даних Scopus (Q2), 4 публікації апробаційного характеру.

Апробація результатів дослідження. Основні положення дисертації оприлюднені у матеріалах конференцій та доповідях на: XII- XIII Міжнародних конференціях молодих вчених «Молодь та олімпійський рух» (Київ, 2019, 2020); Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції, приуроченій Всесвітньому дню науки «Оздоровчо-рекреаційна рухова активність у сучасному суспільстві» (Чернівці, 2020); V–VI Міжнародних науково-практичних конференціях «Сталий розвиток і спадщина у спорті» (Київ, 2021, 2022); XIII Міжнародній науково-практичній конференції «Проблеми активізації рекреаційно-оздоровчої діяльності населення» (Львів, 2022); II Всеукраїнській електронній конференції «Перспективи, проблеми та наявні здобутки розвитку фізичної культури і спорту в Україні» (Вінниця, 2019); науково-методичних конференціях кафедри здоров'я, фітнесу та рекреації Національного університету фізичного виховання і спорту України (2018–2022).

Загалом дисертаційна робота Дмитра Костянтиновича Мальцева «Соціально-психологічні засади організації сімейного дозвілля з використанням оздоровчо-рекреаційних технологій» викладена державною мовою із дотриманням наукового стилю, що відзначається адекватним застосуванням термінологічного апарату. Робота характеризується цілісністю, тематичною повнотою та розкриттям головної наукової ідеї автора. Представлені у роботі наукові та практичні положення логічні та достатньо обґрунтовані. Викладені ідеї та розробки, що належать співавторам чи іншим авторам, або критичний аналіз наукових поглядів інших дослідників мають посилання на відповідні джерела.

Порушень академічної доброчесності не виявлено.

Загалом позитивно оцінюючи дисертаційну роботу, вважаємо за потрібне звернути увагу на деякі зауваження, а саме:

1. На нашу думку, у підрозділі 2.2 «Організація дослідження» доцільним було б надання інформації щодо торговельно-розважальних центрів (ТРЦ) м. Києва, де відбувалося

впровадження авторської оздоровчо-рекреаційної технології. Крім того не зрозуміло, коли саме (у які місяці 2021-2022 рр.) проводився перетворювальний експеримент, чи не обумовлена його тривалість початком війни в Україні у лютому 2022 року?

2. У підрозділі 3.1 наведені дані опитування щодо задоволеності клієнтів ТРЦ якістю оздоровчо-рекреаційних послуг, які надаються. Зазначено, що кількість респондентів 106. Однак, у розділі 2 зазначено, що у дослідженнях було задіяно 106 сімей. Отже, в опитуванні взяв участь тільки один представник родини? Якщо це так, то отримані відповіді не у повній мірі характеризують оцінку рекреаційних послуг ТРЦ досліджуванім контингентом.
3. Необхідно відмітити перевантаження тексту рисунками (розділ 3 містить 44 рисунки), що певною мірою ускладнює сприймання викладеного матеріалу.
4. Вважаємо, що у четвертому розділі доцільним було б більш докладне представлення методичних особливостей занять для організації сімейного дозвілля на основі зимових видів спорту.
5. Необхідним було б, на нашу думку, більш детальне розкриття змісту фізичного і психічного компонентів якості життя.

Вказані зауваження не знижують наукової цінності роботи та не заперечують отриманих наукових результатів, що у сукупності розв'язують важливе науково-прикладне завдання, мають істотне значення для вдосконалення рекреаційно-оздоровчої діяльності населення в умовах торговельно-розважальних центрів.

Загальний висновок. Дисертаційна робота Мальцева Д. К. «Соціально-психологічні засади організації сімейного дозвілля з використанням оздоровчо-рекреаційних технологій» є завершеним самостійним дослідженням, має наукову новизну, характеризується новим підходом і практичною цінністю, відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації (із змінами, внесеними згідно з

Наказом Міністерства освіти і науки № 759 від 31.05.2019) і «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44), а її автор Мальцев Д. К. заслуговує на присудження йому ступеня доктора філософії в галузі знань 01 Освіта / Педагогіка за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт.

Офіційний опонент:

доктор наук з фізичного

виховання та спорту,

професор, завідувач кафедри

теорії та методики фізичного

виховання і спорту Університету

Григорія Сковороди в Переяславі

ПІДПИС: Наталія ПАНГЕЛОВА
Засвідчує:
Нач. ВП: *Олександр Панасенко*